

286

SPOŁECZNY KOMITET POMOCY
OBYWATEŁOM POLSKIM W NIEMCZECH
108, Eaton Square, London, SW1.

M E M O R I A Ł

w sprawie polskich uchodźców i wysiedleńców
złożony Specjalnemu Komitetowi Organizacji
Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców i
Wysiedleńców

Londyn, w maju 1946r.

MEMORIAL

Jako organizacja społeczna, której celem jest niesienie pomocy polskim uchodźcom i wysiedleńcom w Niemczech, pozwalamy sobie złożyć niniejsze pismo w przekonaniu, że uwagi nasze, dotyczące niektórych zagadnień, będących przedmiotem obrad Komitetu Specjalnego, mogą okazać się pomocne w pracach Komitetu.

Organizacja nasza pod nazwą Społeczny Komitet Pomocy Obywatelom Polskim w Niemczech, zarejestrowana w Zjednoczonym Królestwie /przez London County Council w dniu 4 grudnia 1945r. pod War Charities Act z 1940r./, występuje nie tylko w imieniu własnym, lecz również w imieniu uchodźców i wysiedleńców polskich, przebywających w Niemczech. Uchodźcy ci i wysiedleńcy powołali dnia 27 stycznia 1946r. na zjeździe delegatów ze stref brytyjskiej, amerykańskiej i francuskiej w Niemczech swoją organizację naczelną pod nazwą "Zjednoczenie Polskie w Niemczech". Organizacja ta o charakterze społecznym jednoczy uchodźców i wysiedleńców polskich w Niemczech i reprezentuje całość ich interesów.

Zjednoczenie Polskie w Niemczech upoważniło naszą organizację do występowania w jego imieniu, ilekroć zajdzie potrzeba obrony interesów uchodźców i wysiedleńców polskich w Niemczech.

W uwagach naszych skorzystaliśmy poza tym z doświadczeń, uzyskanych w praktycznym zetknięciu się z problemem uchodźców polskich.

Według naszych danych ilość Polaków, przebywających obecnie zagranicą w wyniku wypadków wojennych wynosi około 1 miliona osób /bez wysiedleńców polskich na terytorium ZSSR/. Trudno przewidzieć, ile osób z tej liczby powróci do kraju. Zależy to będzie od rozwoju stosunków politycznych w Polsce. Jeżeli w rozwoju wypadków politycznych władzę w Polsce obejmie niezależny, oparty na swobodnie wyrażonej woli narodu rząd, który zapewni w praktyce podstawowe warunki praworządności, poszanowanie godności ludzkiej i swobód obywatelskich, to należy się spodziewać, że problem uchodźców polskich przestanie istnieć jako zagadnienie międzynarodowe. W istniejących jednak warunkach braku istotnej niepodległości państwowej i przy istnieniu rządów politycznych trzeba się liczyć z pozostaniem na obczyźnie poważnej ilości uchodźców polskich.

137 8301

I. Pojęcie uchodźcy i wysiedlenia.

Zasadniczą cechą uchodźcy jest, iż opuścił on kraj swej przynależności lub stałego zamieszkania, na skutek wypadków politycznych w tym kraju, które uniemożliwiły mu lub uczyniły nieznosnym dalsze tam przebywanie, oraz znaleźli schronienie w innym kraju. Uchodźcą jest również osoba, która, przebywając już zagranicą, nie chce lub nie może wrócić do kraju, ponieważ powrót naraża ją z uwagi na istniejące tam warunki polityczne na niebezpieczeństwo utraty życia lub wolności.

Może się zdarzyć, że całkowite poddanie się polityczne władzom krajowym umożliwiłoby uchodźcy powrót i spokojne życie; należy go jednak uważać za uchodźcę, jeżeli jego sumienie nie pozwala mu na taką rezygnację.

Zatem do kategorii uchodźców należy zaliczyć nie tylko te osoby, które opuściły kraj swego pochodzenia lub stałego zamieszkania w związku z wojną i zmianami powojennymi, lecz również te, które przed wojną przebywały zagranicą, a obecnie z powodu zmiany stosunków politycznych odmawiają powrotu. W myśl rezolucji, przyjętej na Ogólnym Zgromadzeniu Organizacji Narodów Zjednoczonych dnia 12 lutego 1946r., wystarczającą przyczyną odmowy powrotu mogą być objętki natury politycznej. Uważamy, że powołanie się przez uchodźcę na stosunki polityczne w Polsce /których fragment przedstawia załącznik/, już samo przez się stanowi dostateczne uzasadnienie odmowy powrotu bez względu na to, czy uchodźca będzie mógł udowodnić, że powrót grozi mu bezpośrednim niebezpieczeństwem pozbawienia go życia lub wolności. Niebezpieczeństwo takie w warunkach, panujących w Polsce, zawsze istnieje.

Konieczna jest kompletna swoboda uchodźcy co do ustosunkowania się do informacji rządu jego kraju pochodzenia lub stałego miejsca zamieszkania. Treść tej informacji nie powinna mieć wpływu na ocenę, czy powody decyzji uchodźcy są ważne, czy nie. Ostateczna decyzja w tej sprawie powinna należeć do samego uchodźcy. Jedną z cech podstawowych ogółu uchodźców jest niezwykle silne przywiązanie do kraju ojczystego, w którym wielu z nich zostawiło swój dorobek życiowy i swoich najbliższych; żaden z nich nie poweźmie decyzji zostania na obczyźnie bez dostatecznych ku temu powodów.

Odnosnie pojęcia wysiedlenia rozumiemy, że rozróżnianie tego pojęcia od pojęcia uchodźcy ma charakter tymczasowy. Wysiedlenie staje się automatycznie uchodźcą z chwilą odmowy powrotu do kraju.

II. Sprawa wyłączenia niektórych osób z pod opieki międzynarodowej.

Rozumie się samo przez się, że z opieki międzynarodowej nie powinny korzystać takie osoby, które w czasie wojny dobrowolnie współdziałały z Niemcami i ich sprzymierzeńcami. Chodzi jednak o to, aby akcji wyłączenia tego rodzaju przestępców z pod opieki międzynarodowej nie nadużywano dla celów prześladowania politycznego. Zmuszeni jesteśmy zwrócić uwagę, że pojęcia przestępcy wojennego, Quislinga i zdrajcy nie mają dotąd określonej międzynarodowo treści prawnej i że nie ma dotychczas procedury, dającej gwarancję, że zarzutami popełnienia tych przestępstw zostaną obarczone osoby rzeczywiście winne. Jesteśmy przekonani, że gdy pojęcia tych przestępstw i związane z nimi postępowanie będzie ustalone we właściwej drodze, to się okaże, że wśród uchodźców i wysiedleńców polskich nie ma przestępców wojennych, quislingów i zdrajców. Jest jednak rzeczą konieczną, aby w razie podnoszenia tego rodzaju zarzutów przez zainteresowane państwa o zasadności tych zarzutów, a w związku z tym o pozbawieniu uchodźcy praw do międzynarodowej opieki, rozstrzygała bezstronna instancja sądowa.

Przedmiotem dyskusji Specjalnego Komitetu jest sprawa wyłączenia z pod opieki międzynarodowej osób, które po zakończeniu działań wojennych podjęły działalność, skierowaną przeciwko rządowi ich państwa przynależności, należącego do Zjednoczonych Narodów, lub przeciwko zasadom Zjednoczonych Narodów. Postanowienie takie byłoby sprzeczne z zasadami Zjednoczonych Narodów. Karta Zjednoczonych Narodów wymienia wśród zasad, na których opiera się organizacja Zjednoczonych Narodów, zasady następujące:

- podstawowe prawa człowieka,
- godność i wartość osoby ludzkiej,
- tolerancja,
- poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich bez względu na rasę, płeć, język lub religię.

Jesteśmy najmocniej przekonani, że nie ma uchodźcy polskiego, któryby występował przeciwko tym zasadom. Przeciwnie, uchodźcy poświęcili swój dorobek życiowy i swoją przyszłość dla zadookumentowania wierności tym zasadom. Tragizm ich sytuacji polega na tym, że zasady te nie znajdują zastosowania w reżymach, istniejących w ich krajach pochodzenia. Reżymy te uważałyby każdy przejaw swobodnej myśli i przekonań uchodźcy, oraz każdą dopuszczalną w pojęciu zachodniej demokracji krytykę za działalność przeciwko nim skierowaną. Ograniczenie takie przekreśliłoby wogóle pojęcie uchodźcy i przyjęte powszechnie zwyczaje międzynarodowe, a ponadto byłoby sprzeczne z poglądem większości członków Ogólnego Zgromadzenia Organizacji Zjednoczonych Narodów. Jest rzeczą oczywistą, że uchodźca w swej działalności na uchodź-

ctwie musi respektować prawo, obowiązujące w państwie jego pobytu, powinien jednak mieć w granicach tego prawa możliwość życia jako wolna istota ludzka.

III. Organizacja międzynarodowej opieki nad uchodźcami.

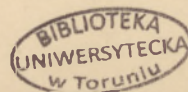
Plan pracy Komitetu Specjalnego przewiduje powołanie organu międzynarodowego, którego zadaniem będzie zajęcie się losem uchodźców. Uważamy, że wejście w skład tego organu przedstawicieli rządów krajów pochodzenia uchodźców uniemożliwiłoby tej organizacji wszelką efektywną pracę, ponieważ rządy te są przeciwnie samej zasadzie międzynarodowej opieki nad uchodźcami. Byłoby natomiast pożądanym, aby do tego organu weszły w charakterze doradczym przedstawiciele samych uchodźców, co usprawniłoby działalność tej organizacji i ułatwiłoby uzyskiwanie potrzebnych informacji.

Sądzymy, że międzynarodowa organizacja opieki powinna mieć swoich przedstawicieli w państwach pobytu uchodźców; jednym z zadań tych przedstawicieli byłoby utrzymywanie kontaktu z samopomocowymi organizacjami uchodźców i współdziałanie w wykonywaniu nad nimi opieki prawnej.

IV. Finansowanie.

Zagadnieniem niezwykle istotnym jest zorganizowanie pomocy dla uchodźców przed załatwieniem sprawy ich osiedlenia, następnie uzyskanie środków, niezbędnych do ich osiedlenia i zapewnienie im podstaw nowej egzystencji w miejscach osiedlenia. Uważamy, że środki takie można uzyskać z następujących źródeł:

1. z funduszy, uruchomionych na ten cel przez członków Organizacji Narodów Zjednoczonych;
2. z mobilizacji funduszy, znajdujących się w dyspozycji Banku Międzynarodowego. Według postanowień konferencji międzynarodowej w Bretton Woods przewidziana jest możliwość mobilizowania funduszy międzynarodowych dla celów rozwoju. Zdaniem naszym zagadnienie osadnictwa i rozwiązanie gospodarczej strony problemu uchodźców da się ująć pod pojęcie rozwoju w rozumieniu konwencji w Bretton Woods;
3. z przeznaczenia na ten cel części niemieckich odszkodowań wojennych;
4. przy tej sposobności chcielibyśmy zaznaczyć, że wielu uchodźców poniosło w związku z wojną znaczne straty materialne, na skutek aktów grabieży i zniszczenia, popełnianych przez Niemców. Gdyby organ międzynarodowy z tytułu opieki nad uchodźcami mógł wyrewindykować na Niemcach odszkodowanie za te straty, to sumy stąd uzyskane posłużyłyby mogły zainteresowanym uchodźcom do ułożenia sobie nowego życia, nawet bez potrzeby dodatkowych świadczeń w tym celu ze strony organu międzynarodowego.

V. Warunki Repatriacji.

Uważamy, że repatriacja uchodźców i wysiedleńców, którzy się zdecydowali na powrót do kraju swego pochodzenia, powinna się odbywać pod kontrolą organu międzynarodowego. Kontrola ta winna istnieć aż do chwili osiedlenia się repatriantów. Konieczne jest stworzenie takich warunków repatriacji, któreby wykluczały wszelkie momenty bezpośredniego lub pośredniego przymusu.

VI. Statut uchodźców.

Ponieważ uchodźca pozbawiony jest opieki władz kraju swego pochodzenia lub stałego miejsca zamieszkania i znajduje się przeto w znacznie gorszym położeniu od zwykłego cudzoziemca, konieczne jest opracowanie norm, któreby regulowały jego sytuację prawną w kraju pobytu. Ustalenie takich norm mogłoby nastąpić w drodze zawarcia przez zainteresowane państwa konwencji międzynarodowej na wzór konwencji, zawieranych w swoim czasie pod egidą Ligi Narodów. Są to między innymi:

Konwencja dotycząca międzynarodowego statusu uchodźców z 28 października 1933r., Genewa i konwencja regulująca status uchodźców przybyłych z Niemiec, z 10 lutego 1938r., Genewa.

VII. Projektowana Międzynarodowa Organizacja Opieki nad Uchodźcami nie powinna uszczuplić zobowiązań szczególnych, przyjętych przez rządy poszczególnych państw sprzymierzonych w stosunku do pewnych kategorii uchodźców.

Uwagi niniejsze nie wyczerpują oczywiście całokształtu zagadnień, związanych z uchodźctwem. Dlatego też w razie potrzeby gotowi jesteśmy służyć wszelkimi dalszymi informacjami w tej dziedzinie.

Londyn, w maju 1946r.

Arch. Emigracji

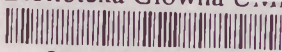
Biblioteka

Główna

UMK Toruń

1378301

Biblioteka Główna UMK

300020378424